

Osek

cca 1198

Vznik kláštera

- Rodový klášter rodu Hradišiců.
- Založen cca 1198 Slávkem z Oseka (později z Riesenberka)
- Umístění: Pod Krušnými horami, na obchodní cestě do Saska

Zakladatelem vysoce postavený šlechtic Slávek z rodu Hradišiců, nejvyšší komorník Přemysla Otakara I.

Konvent valdsaských mnichů, který se usadil v Oseku, původně přišel z Waldsassenu do kláštera v Mašťově (Chomutovsko). Realizace mašťovského kláštera se však nezdařila, a tak zakladatel Slávek využil tyto mnichy pro svou fundaci.

Vznik kláštera

Mateřským klášteřem Waldsassen v Chebsku (Egerlandu).

Cîteaux	Morimond	Kamp	Volkenrode	Waldsassen	Osek
1098	1117	1123	1131	1133	1198

Datace vzniku oseckého kláštera není přesně doložena. S jistotou po roce 1196, snad 1198.

Klášterní provizorium

Důvodem, proč byl pro nový klášter vybrán Osek, byla skutečnost, že se zde nacházela rodinná hrobka Hrabišiců, tehdy nejvýznamnějšího českého šlechtického rodu. Právě ke kostelu, kde byli pohřbeni, uvedl Slávek mnichy. Místo se nacházelo v místě dnešní městského kostela sv. Petra a Pavla v Oseku

Zde vzniklo klášterní provizorium, ve kterém mniši žili, dokud nebyly postaveny základní stavby kamenného kláštera.

Provizorium se nacházelo cca 1 km od dnešního kláštera.

Mniši zde žili snad 30-40 let.

Pohled od kláštera k dnešnímu kostelu sv. Petra a Pavla, kde se nacházelo někdejší provizorium.

Rodový klášter Hrabišiců

Osecký klášter měl sloužit jako rodový klášter Hrabišiců.

Rodová hrobka byla přenesena do nového Kostela a stala se centrem zádušního kultu členů rodu.

O memoriálních připomínkách nemáme bližších zpráv, vzhledem k tomu však, že rodová hrobka získala v 18. století novou barokní podobu, je zjevné, že kult trval po celý středověk až do barokní doby.

Hrobka zakladatelů v Oseku.

Rodový klášter Hrabišiců

Na obvěnění nového opatství se také vedle Slávka podílela i řada jeho příbuzných, kteří mnichům věnovali jak statky, tak také různé platy, jež plynuly do klášterní pokladny.

V roce 1207, krátce po založení opatství zahrnoval majetek oseckého kláštera 14 vsí, díly dalších 2 osad a k tomu různé platy.

Klášterní majetky se rozkládaly ponejvíce v okolí Oseka, v menší míře pak na Lounsku a Chomutovsku.

Kromě půdy na české straně Krušných hor klášteru náležel i statky v dnešním Sasku.

Opat Slávek

cca 1233-1239

V rodových klášterech často působili členové zakladatelského rodu .
Ve 30. letech 13. století stanul v čele oseckého kláštera opat **Slávek**, vnuk stejnojmenného zakladatele. Pro klášter jedno z nejúspěšnějších období.

Za doby opata Slávka pokračovala výstavba kláštera a vznikla mimořádně architektonicky zdařilá kapitulní síň.

Došlo i k jedinému pokusu o získání vlastní filiace.

Osek - Nížkov
cca 1198 cca 1234-1239

Založení kláštera v Nížkově na Českomoravské vysočině však skončilo po pěti letech neúspěšně.

Kapitulní síň

Kapitulní síň, pulpit (čtenářský pult)

Kapitulní síň, detail pulpitu

Kapituln síň, pulpit, Vítězný beránek

Kapitulní síň, hlavice sloupů

Opat Slávek

cca 1233-1239

Náhrobek opata Slávka.

Ke konci 30. let 13. století Slávek
Rezignoval na opatskou hodnost,
Neboť byl jmenován pruským
Biskupem. Pravděpodobně šlo jen
o titulární hodnost, Prusko tehdy
ještě zůstávalo pohanské.
Snad se do Pruska vypravil.
Vrátil se do Oseka, kde zemřel
před rokem 1250.

Je pohřben v oseckém chrámu.

Přelom 13. a 14. století

Konec 13. a počátek 14. století znamenaly ve středověkých dějinách kláštera vrcholné období. Přelom 13. a 14. století byl navíc též časem významných opatů, kteří moudře spravovali klášter.

Dětřich III. (1276–1282), pozdější opat ve Waldsassenu, náležel k okruhu rádců Václava II.

Také **Konrád**, jehož úřad v Oseku lze nejspíše vymezit léty 1286–1288, byl blízkým královým dvořanem a přítelem. Nejednalo se totiž o nikoho jiného než o pozdějšího známého opata zbraslavského.

Třetím z významných představených kláštera se stal **Jan Grübel** (1320 – 1322), pozdější opat ve Waldsssenu a přítel Elišky Přemyslovny.

Přelom 13. a 14. století

Pro všechny tyto preláty Osek znamenal pouze zastávku na úspěšné cestě, místo, kde své kariéry začínali a odkud pokračovali do větších a slavnějších opatství. Přesto jejich zdejší působení nemůžeme podceňovat. Již skutečnost, že se Osek stal jakýmsi prubířským kamenem významných osobností, jistě ovlivnilo jeho mravní i intelektuální klima.

Osecký klášter za vlády Jana Lucemburského

Za vlády Jana Lucemburského (1310-1346) došlo k zásadní změně v právním postavení kláštera. Opatství, které dosud bylo soukromým šlechtickým založením, se stalo klášterem královským.

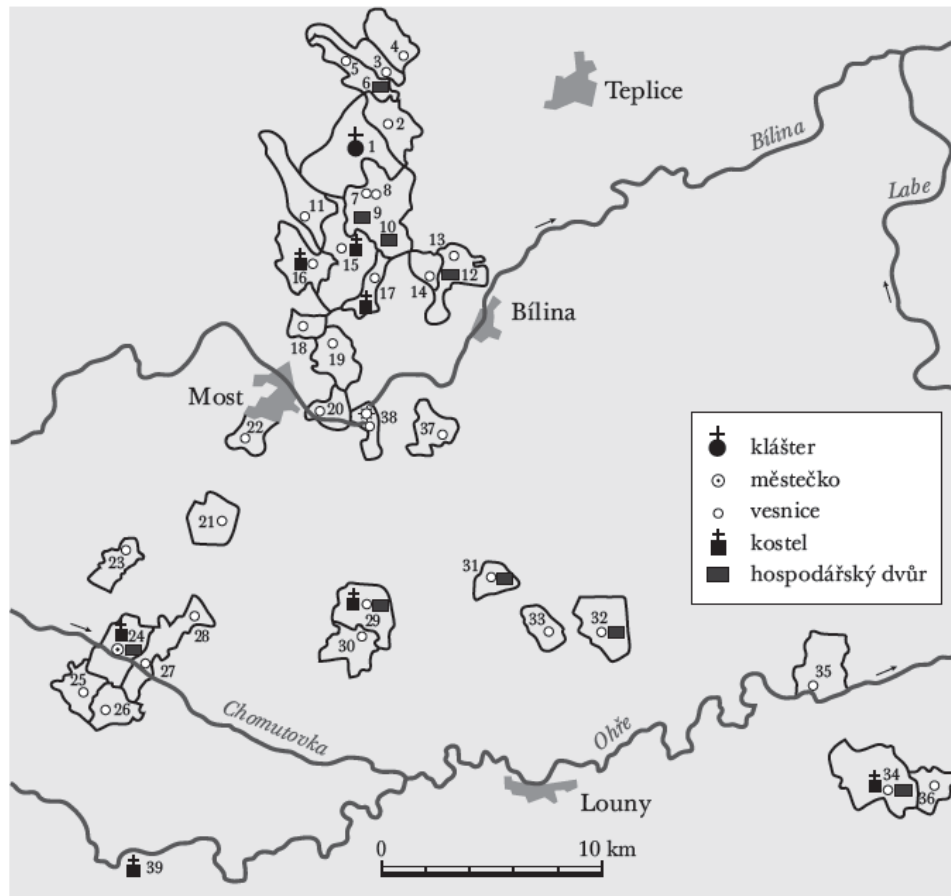
Velkou proměnou prošla za prvního Lucemburka osecká ekonomika.

Janovy finanční nároky spolu s celkově se zhoršující hospodářskou situací značně oslabily klášterní hospodářství. Během třiceti let, od roku 1310 do roku 1340 se opatství změnilo z prosperující instituce v ústav stojící na pokraji chudoby.

Díky dobrému ekonomickému vedení kláštera však osecké panství vyšlo z této krize nezmenšeno a v následujícím období dokázalo poměrně rychle své síly regenerovat.

Majetek kláštera v roce 1341

Kláster tehdy vlastnil více než 40 vesnic a 10 hospodářských dvorů. Jeho panství netvořilo kompaktní celek, ale rozkládalo se nejen v okolí kláštera, ale i na Lounsku, na Chomotovsku a v okolí dnešních Karlových Var.

Na mapě není zachycena držba na Karlovarsku

- Po nástupu Karla IV. na trůn se hospodářská situace v Českém království začala postupně zlepšovat.
- Zlepšený hospodářský stav opatství pravděpodobně pomohl překonat těžkou dobu konce 14. a počátku 15. věku. Na rozdíl od většiny ostatních klášterů nepoznamenala krize osecké opatství tak silně.

Architektura

Osecký klášter patří k nejlépe dochovaným středověkým klášterům v České republice. Východní křídlo s kapitulní síní vykazuje rysy románskogotického slohu, ambit je mladší, gotický.

Vstup do kostela z východního křídla konventu

Vstup do armaria, kde byly uloženy knihy

Okno do kapitulní síně

Jižní křídlo ambitu

Západní křídlo ambitu

Gotická madona

Severní křídlo ambitu

Studniční stavení

Rajský dvůr

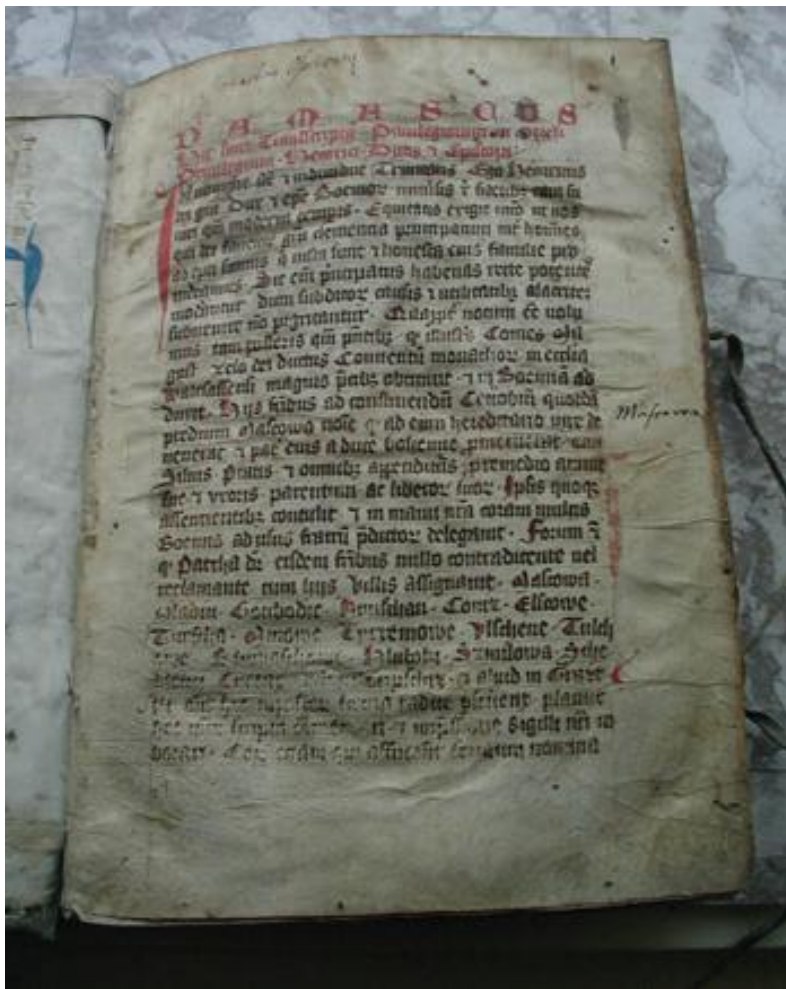
Útok husitů v roce 1421

V červenci 1421 vojska Pražanů klášter dobyla a spálila jej.

Ve chvíli přepadení byl osecký dům prakticky prázdný, neboť mniši pod hrozbou situace své opatství již dříve opustili.

Zničením kláštera a současným rozchvácením řádového majetku skončila první etapa vývoje oseckého opatství.

Po několik desetiletí zůstal klášter opuštěn. Řeholní život se zde obnovil kolem 15. století, kdy se do pobořených budov vrátili první mniši.

Codex Damascus z doby před polovinou 14. století obsahuje nejdůležitější klášterní písemnosti oseckého kláštera. Tento klášterní kopiář je jedním z nejstařích v Čechách vůbec.

Osek v 16. století

Chudý klášter byl zrušen v roce 1580 a jeho značně zredukované statky připadly pražskému arcibiskupství. Arcibiskup Karel z Lamberka si Osek velmi oblíbil a často zde pobýval. Ve snaze zabezpečit toto místo arcibiskupství natrvalo, dal spálit část klášterního archivu. Naštěstí se podařilo zachránit důležitý kodex, v němž byla většina listin opsána, a tak řeholníci o své nároky nepřišli.

Cisterciáci se do Oseka vrátili v roce 1626, kdy jim byl objekt za arcibiskupa Jana Lohelia vrácen.

Za opata Benedikta Litttweriga (1691-1716) došlo k hospodářské obnově opatství. Mimo jiné dal opat zřídit v Oseku jedny z prvních manufaktur v Čechách. Tehdy inicioval i velkorysou přestavbu klášterního areálu, jíž se ujal stavitel Octavio Broggio.

Osecký konventní kostel po barokní přestavbě

